

ZPRÁVA ZE STUDIJNÍ CESTY DO SLOVENSKÉ REPUBLIKY, NÁVŠTĚVY SIŽP KOŠICE A CHKO LATORICA

Termín: 11. – 14. 6. 2012

Účastníci: Ing. Bohuslav Víša – vedoucí odd. ochrany lesa OI Olomouc
Mgr. Tomáš Vítek – zástupce ved. odd. ochrany přírody OI Olomouc
Ing. David Reif – inspektor odd. ochrany přírody OI Olomouc
Mgr. Ing. Dana Kotalová – inspektor odd. ochrany přírody OI Olomouc

Cílem studijní cesty bylo seznámení se s fungováním odboru inspekcie ochrany přírody a krajiny Slovenskej inšpekcie životného prostredia (SIŽP), způsobem výkonu dozorové činnosti a seznámení se s územím CHKO Latorica, výkonem dozorové činnosti a péčí v podmínkách velkoplošného ZCHÚ mokřadního charakteru

Dne 11. 6. 2012 od 14:00 jsme navštívili odbor Inšpekcie ochrany přírody a krajiny SIŽP Košice na ul. Zámočnická 3, kde jsme byli uvítáni vedoucím odboru Ing. Radovanem Veselým a byli nám představeni ostatní pracovníci odboru (inspektoři); odbor ochrany přírody inspektorátu SIŽP Košice má celkem 4 inspektory, v jeho působnosti je Košický a Prešovský kraj včetně velkoplošných zvláště chráněných území; odbor inšpekcie ochrany přírody vykonává působnost na úseku ochrany přírody a krajiny, ochrany lesa a CITES.

Následovala diskuze s vedoucím odboru a inspektory SIŽP o způsobu výkonu dozorové činnosti dle legislativy Slovenské republiky; SIŽP vykonává dozorovou činnost a vede správní řízení o uložení pokut či nápravných opatření, případně zabavení nelegálně držených exemplářů. Vzhledem k velikosti oblasti působnosti inspektorátu jsou řešeny téměř pouze podněty (z toho některé méně závažné jsou postupovány k vyřízení Obvodním úřadům ŽP) a předem plánované kontroly (9 na každý kvartál). Výše ukládaných pokut jsou oproti ČR výrazně nižší; často se při hodnocení závažnosti deliktů pracuje s vyčíslenou tzv. společenskou hodnotou poškozené přírody (kterou pro SIŽP vyčísluje Štátna ochrana prírody SR). Byly diskutovány některé konkrétní případy, řešené SIŽP Košice v poslední době a prezentován případ nezákonného kácení v CHKO Latorica, kdy návštěva této lokality byla plánována na následující den. Večer v místě ubytování se uskutečnilo představení topografie a místopisu CHKO Latorica.

Dne 12. 6. 2012 byla v programu návštěva CHKO Latorica za doprovodu pracovníků SIŽP Košice.

CHKO Latorica byla vyhlášena v roce 1990 jako druhé nížinné velkoplošné chráněné území na území dnešní Slovenské republiky; území CHKO bylo rozšířeno v roce 2004 o zejména xerothermní lokality na současnou rozlohu 232 km². Území je budované převážně kvartérními sedimenty s typickým fluvialním a eolickým reliéfem, nadmořská výška 94 - 277 m n. m.. Zahrnuje hlavní tok Latorice a dolní část toku Laborce a Ondavou se soustavou slepých ramen a s přilehlými lužními lesy a aluviálními loukami. Nejvýznamnějším fenoménem Chráněné krajinné oblasti Latorica jsou již dnes vzácné a mimořádně vzácné vodní a bahenní biocenózy, tvořící komplex, který nemá obdoby v celé Slovenské republice. Správa CHKO sídlí v Trebišově.

První navštívenou lokalitou byl mezihrázový prostor Bodrogu v blízkosti obce Ladmovce, kde došlo k nezákonnému kácení dřevin rostoucích mimo les; vyčíslená společenská hodnota poškozené přírody byla 980 000 EUR. Lokalita kromě krajinářské hodnoty je současně i lokalitou zvláště chráněných druhů (na místě pozorována volavka bílá, kvakoš noční, z rostlin v tůních voďanka žabí, nepukalka plovoucí). Dále bylo navštíveno hnízdiště vlhy pestré (*Merops apiaster*) nedaleko obce Somotor (kolonie o velikosti cca 20 hnízdících párů), někdejší pískovna. Hnízdiště bylo v pořádku, nicméně pracovníci SIŽP upozornili, že nedaleko bylo v minulosti zjištěno zničení podobného hnízdiště pravděpodobně místními obyvateli (na věc upozornila ŠOP SR – Správa CHKO Latorica); pachatele se nepodařilo vypátrat. Následovala návštěva mezihrázového prostoru Latorice a přírodní rezervace Zatínský luh (vyhlášena 1930, přehlášena 1993, 66 ha, 5. stupeň ochrany; PR představuje les. společenstva dub. jaseňin a vrbových olšin v mezihrázovém prostoru řeky Latorica na Východoslov. nížině. Jsou to jen zbytky původně rozsáhlejších luž. lesů této oblasti. Jsou zde i mrtvá ramena s typickou vegetací.) zde pracovníci SIŽP poukázali na ne zcela uspokojivý stav označení hranic tohoto chráněného území. Poté jsme zhlédli mrtvá ramena Latorice a následně samotný hlavní tok (již regulovaný) a soutok Latorice s Laborcem. Pro aktuální zvýšený vodní stav vlivem intenzivních srážek předešlý den bylo v několikasetmetrovém úseku proti proudu Latorice patrné zpětné vzdutí od Laborce. Další navštívenou lokalitou byly materiálové jámy na vnitřní straně hrází; zvodnělé terénní deprese antropogenního charakteru vzniklé při stavbě těchto hrází.

V odpoledních hodinách jsme navštívili NPR Latorický luh (vyhlášen 1967, 15 ha, 5. stupeň ochrany); NPR představuje lužní lesní porosty vrbových olšin a jilmových jaseňin v inundačním území řeky Latorica. Poskytuje možnosti využití pro porovnávání změn v důsledku vodohospodářských úprav na Východoslovenské nížině, také pro typologický výzkum) a NPR Botianský luh (vyhlášen 1967, 40 ha, 5. stupeň ochrany; lesní porosty v nivě řeky Latorica tvoří převážně dub letní (*Quercus robur*) s příměsí jasanu štíhlého (*Fraxinus excelsior*). Cílem ochrany je umožnit porovnávání změn v důsledku vodohospodářské úpravy na Východoslovenské nížině).

Dne 13. 6. 2012 jsme ráno navštívili pracoviště Štátnej ochrany prírody – Správu CHKO Latorica v Trebišově, ul. J. Záborského 1760/1. Zde nás uvítala ředitelka správy Mgr. Andrea Šimková, zároveň představila ostatní přítomné pracovníky. Správa CHKO Latorica má 7 zaměstnanců na pozicích ředitel/botanik, krajinář, lesník, zemědělec, zoolog a 2 strážci. Byly prezentovány úkoly, řešené ŠOP SR - SCHKO Latorica v terénu a následně prezentován program dnešního dne.

Na lokalitách v CHKO Latorica nás provázela Mgr. Andrea Šimková, na části trasy také Miloš Balla (strážce). První zastávkou byly nově vybudované materiálové jámy mezihrázového prostoru Laborce nedaleko obce Velké Raškovce. Tyto čerstvé materiálové jámy hostí pestré společenstvo mokřadní vegetace, zejména pak silnou populaci marsilky čtyřlísté (*Marsilea quadrifolia*), kriticky ohroženého druhu vyskytujícího se v rámci SR pouze na Východoslovenské nížině. Další zastávkou byl kanál severně odtoku Latorice, ve kterém se nacházel bohatý porost submerzních i emerzních makrofyt s dominujícím stulíkem žlutým (*Najas lutea*) okřehkem menším (*Lemna minor*) a závitkou mnohokořennou (*Spirodella polyrrhiza*), zejména však s výskytem vzácné drobníčky bezkořenné (*Wolffia arrhiza*), nejmenší cévnaté rostliny na světě.

Třetí zastávkou dne byla přírodní rezervace Poniklecová lúčka (vyhlášena 1964, rozloha 40 ha, 5. stupeň ochrany, představuje zbytky původní xerothermní vegetace s masovým výskytem vzácné formy koniklece lučního maďarského (*Pulsatilla pratensis hungarica*) a jiných xerothermních a píscomilných druhů, v okolí četná hnízdiště vlhy pestré). PR není součástí CHKO Latorica, nicméně je ve správě ŠOP

SR – SCHKO Latorica, neboť leží na území okresu Trebišov. Čtvrtou zastávkou bylo územie európskeho významu Ladmovské vápence (337 ha); jedná se o izolovaný vápencový ostrova úpatí Zemplínských vrch, geomorfologicky je zde vytvořen reliér nekrasových planin. Pro území je charakteristická velká různorodost a početnost vápnomilných a xerothermních druhů flóry a teplomilných společenstev fauny.

Další lokalitou byla návštěva NPR Tajba (vyhlášena 1966, 27 ha, 5. stupeň ochrany). Jedná se o mrtvé rameno Bodrogu, jednu z nejznámějších a nejvýznamnějších východoslovenských rezervací s výskytem jádrové populace želvy bahenní (*Emysor bicularis*), zároveň jde o významné hnízdiště vodních ptáků (pozorována volavka červená *Ardea purpurea*) a stanoviště mokřadních rostlin.

Den jsme ukončili na mrtvých ramenech Bodrogu v blízkosti Stredy nad Bodrogom pozorováním vodního ptactva; je zde umístěna dřevěná pozorovatelná s informační tabulí.

Čtvrtek 14. 6. 2012 byl odjezdový den – návrat zpět do ČR.

Závěr:

Zahraniční služební cesta poskytla účastníkům informace o tom, jakým způsobem vykonává SIŽP dozor a další činnosti v území své působnosti, včetně ukázky lokality s provedeným nezákonným zásahem v mokřadní části CHKO Latorica. Zároveň umožnila účastníkům nahlédnout do způsobu managementu a správy CHKO Latorica coby nížinného velkoplošného zvláště chráněného území, kdy byla navštíveny reprezentativní lokality napříč CHKO poskytující náhled na hlavní typy biotopů v oblasti.

Ing. Bohuslav Víša

Mgr. Tomáš Vítek

Ing. David Reif

Mgr. Ing. Dana Kotalová

Schválil: Ing. Radek Pallós, ředitel OI Olomouc

Rozdělovník

1. ČiŽP OI Olomouc, sekretariát Ř OI
2. ČiŽP OI Olomouc, OOP
3. ČiŽP OI Olomouc, OOL
4. ČiŽP ředitelství, odd. zahraničních vztahů a komunikace s veřejností